

Inleiding

In deze memo geeft het Platform Duurzaam Geldrop-Mierlo haar reactie op het concept hoofddocument van de RES 1.0 MRE. Onze algemene opmerkingen zijn puntsgewijs opgesomd in H2. In H3 zijn de reacties van de individuele platformleden opgenomen.

Hert kan wellicht zo zijn dat een aantal van onze opmerkingen niet onder het hoofddocument van de RES vallen, maar bijv. onder het gemeentelijk beleid vallen. In die gevallen vinden wij het belangrijk dat de betreffende onderwerpen worden meegenomen in het ontwikkelen van het (gemeentelijk) beleid waar het wel van toepassing is.

Wij zijn te allen tijde bereid om, buiten de reguliere communicatie met de gemeente, uitleg te geven over onze reactie of te discussiëren over dit belangrijke onderwerp.

Samenvatting

1. Het is een wollig weinig concreet document. Wij hadden verwacht dat het meer concreet zou zijn. Zeker op belangrijke thema's als besparing en de krapte op de netinfrastructuur.
2. Er wordt vooral gesproken over opwek. Opslag, innovatie en de gevolgen van seizoensinvloeden worden niet meegenomen:
 - a. Een voorbeeld hiervan is het (massaal) toepassen van lucht/ water warmtepompen. Een financieel aantrekkelijk alternatief. Alleen op een strenge winterdag staan die vol vermogen te draaien en is de opbrengst van zonnepanelen laag;
 - b. We kunnen niet mee wachten met innovaties doorvoeren tot de oplossingen beschikbaar zijn. Dat zou de eer te na moeten zijn voor de Brainport regio!;
 - c. Innovatie is een aanjager voor de maakindustrie. Zorg dat die in de regio blijft om een bredere arbeidsmarkt aan te spreken i.p.v. alleen technisch hoogwaardig;
3. In de RES wordt aangegeven dat de participatie is gerealiseerd. Dat is maar zeer ten dele waar. Er is meer communicatie in de media en er zijn peilingen onder de bevolking. Echter, in het algemeen merken we in onze omgeving dat er weinig kennis is van de RES en welke omvangrijke gevolgen de RES heeft voor iedereen. Participatie en aandacht moet een essentieel onderdeel blijven;
4. De RES lijkt vooral een economisch ingegeven te zijn:
 - a. Het rechtvaardheidsprincipe (iedereen moet kunnen mee profiteren; de zwaarste schouders en vervuilers de zwaarste lasten) mist. Er wordt vooral uitgegaan van participatie van financieel draagkrachtigen. Op welke manier kunnen minder financieel draagkrachtigen deelnemen?;
 - b. De economische begrippen worden eerder genoemd dan duurzaamheid. Dit geeft een indicatie van het belang dat gehecht wordt aan duurzaamheid en dat is een punt van zorg;
 - c. Biodiversiteit wordt slechts eenmaal genoemd. Behoud en ontwikkeling van natuur moet een prominentere plaats krijgen. Als de RES de hefboom is voor andere regionale ontwikkelingen, o.a. de omgevingsvisie, dan is dit een punt van zorg. De koppeling met de andere ontwikkelingen zijn niet verder uitgewerkt, maar wel essentieel;

Reactie individuele platformleden

Reactie Hans van Wegen

Commentaar op RES 1.0 dd 1 februari 2021

Hans van der Wegen dd 15 februari 2021

- Algemeen: zon en wind wordt genoemd, maar ik zie geen gerichte plannen voor andere bronnen van duurzame energie.
- Algemeen: Dat er geen rekening is gehouden met de seizoensinvloeden is al gemeld. Wat ik ook mis is en hiermee verband houdt is het vrijwel ontbreken van projecten om energie op te slaan. Het lijkt er op dat gewacht wordt op slimme Brainportdingen.
- Op pag.8 worden de leidende principes genoemd:
 - “Toekomstgerichte strategie”
 - “Een gezamenlijke opgave en iedereen draagt bij”
 - “Focussen op maximaal behouden van ruimtelijke kwaliteit”
 - “Energietransitie als kans”
 - “Maatschappelijk draagvlak en bewustzijn staan centraal.”
- Ik mis hier het principe van rechtvaardigheid. Het is niet voor iedereen mogelijk om bij te dragen. De gezamenlijke opgave moet wel op een rechtvaardige manier over de stakeholders worden verdeeld. De grootste vervuilers het meest; de meest kapitaalkrachtigen het meest.
- Pag.10: “MRE richt zich op het verbeteren van de leef-, verblijf- en werkomstandigheden van inwoners. Bezoekers en bedrijven. Duurzaamheid staat hierbij centraal”. Op mij komt dit over alsof de verbetering van de omstandigheden het doel van de RES is, in plaats van het reduceren van de CO2 uitstoot. De MRE moet zich richten op reduceren van de emissies; hierbij staat behouden en verbeteren van de leef- etc omstandigheden centraal.
- Pag.10: verder wordt in de tekst termen als “excellente economie” en “welvaart” iedere keer als eerste genoemd en niet de duurzaamheid.
- Pag.10: in deze tekst wordt de suggestie gegeven dat de RES gaat leiden naar een “excellente economie”. Dit vind ik een op dit moment voorbarige conclusie die nergens onderbouwd wordt. Het streven benoemen om de economie minimaal op hetzelfde niveau te houden lijkt mij meer realistisch.
- Pag.10: “Mobiliteit, ons landelijk gebied en onze economie krijgen een impuls van de energiestrategie”. Een nogal vrijblijvende quote: hoe ziet die impuls eruit in de hier gesuggereerde samenhang met de economie? Groei van Eindhoven Airport en meer varkensboeren??
- Pag.12: “Toptechnologieregio Brainport: inzet op energie-innovaties”. En verderop: “De Brainportregio...draagt aanzienlijk bij aan het verdien- en innovatievermogen van Nederland”. Ook hier weer een belangrijke plek voor het verdienmodel. Verder wordt gesproken over wat voor besparingen de innovaties kunnen hebben. Hier zie ik wel een gevaar: het feit dat producten minder energie vragen wil niet zeggen dat ze de energie-behoefte gaan verlagen, het zg. backfire effect. Bv. LED verbruikt minder stroom, dus kunnen we meer lampen in huis hangen zonder dat het meer kost. Ik vind dat een serieus risico dat bekeken moet worden. In de RES komt dit niet ter sprake.
- Pag.15: “Onderwijs en arbeidsmarkt en energietransitie”. Volgens de tekst biedt de transitie kansen: “De energietransitie biedt een groot aantal kansen, ook voor groepen die nu nog aan de kant van de arbeidsmarkt staan.” Er wordt m.i. een te rooskleurig beeld geschetst, want de baankansen zitten uitsluitend in de technische beroepen. Bovendien betreft het hier gespecialiseerde beroepen waar niet iedereen toegang toe heeft. Op dit moment staan de kansarmen langs de kant en dat zal met de energietransitie zo blijven. Bovendien wordt er gesproken over de innovaties van Brainport en de toepassingen (oa. installateurs ed.) Er wordt geen melding gemaakt van productielocaties van de Brainport innovaties! Blijft de productie wel in Nederland/Brabant of wordt die uitbesteed. In dat

geval gaat het aantal banen er niet heel veel vooruit. Bovendien is een productieplant vaak een plaats waar laag-opgeleiden terecht kunnen.

- Pag.20: Financiële participatie. In eerste instantie richt het beleid zich op eigenaren van woningen en cooperaties. Wat gebeurt er met de minst draagkrachtigen (zoals zij de bv afhankelijk zijn van de voedselbank e.d.) Zij kunnen niet financieel participeren en wanneer de cooperaties de huizen aanpassen bestaat er het gevaar van huurverhogingen en het aanschaffen van nieuwe spullen, zoals bv een elektrische kookplaat wanneer het huis van het gas afgaat. Daarbij komt dat deze groep vaak in de goedkoopste en technisch veelal verouderde huizen woont slechte isolatie.
- Pag.24: 4.1. Besparen. Ik ben het eens met het feit dat consumentengedrag veel meer op besparing moet worden gericht. Echter er wordt wel gesproken over de het koopgedrag maar niet over het minder spullen aanschaffen. Met enige moeite kun je dit onder gedragsverandering scharen, maar ik had dit graag veel expliciter gezien. We consumeren domweg te veel.

Reactie Lambert Romijnders

- Pag. 3: Dit document is ongelukkig geformatteerd! Je moet voortdurend van links naar rechts scrollen. De meeste mensen hebben een beeldscherm van 1920x1080 pixels, pas daar op aan !!!
- Pag. 9: PBL kijkt alleen naar duurzame opwek, niet naar besparing en duurzame warmte?
- Pag. 23: ontwikkelingen in de verre toekomst.... daar gaan we niet op wachten. Hier worden onterechte verwachtingen gewekt.
- Pag. 24: Het is erg onwaarschijnlijk dat gedragsverandering voldoende besparing teweeg zal brengen! En minder besparing betekent meer beslag op buitengebied voor zonneweides. Woningen zullen een zeker minimum aan isolatie moeten krijgen.
- Pag. 26: Onvoldoende concreet! Het gaat hier toch over een aanzienlijk potentieel aan besparing. Gemeentes moeten regie nemen, wellicht in combinatie met de warmtetransitie.
- Pag. 29: Handelingsperspectief ook dmv flankerend beleid:
 - gemeente bevoegd afsluiten gas
 - verbod houtstook en propaan e.d. in bebouwde kom
 - limitering elektrisch vermogen afname (winter)
 - limitering elektrisch vermogen productie (zomer)
 - limiteringen evt dmv variabele en extreem progressieve tarieven (honderden euro's/week bij vriesweer)
 - duidelijkheid over tarieven gas en elektra in toekomst
- Pag. 33: Klopt niet, vanwege seizoensinvloed: opwek in zomer en gebruik in winter. Bij lucht/water warmtepompen @35C. en centrale seizoensopslag met ketenrendement:
 $4,4TWh_{th}=4400.000MWh_{th}\sim 14.000k\ PV_{panelen}\sim 4.0TWh_{el}$ (optimistisch) @ ~3000 panelen/ha (max): benodigd >4500 ha zonneweide=3.1%MRE. Daarom zijn lucht/water warmtepompen af te raden, ook vanwege het hoge benodigde piekvermogen. Met WKO+water/water warmtepompen zou 3000ha nodig zijn, =2,1%MRE. Wschl minder, vanwege lokale opslag van warmte.
- Pag. 34: Binnen MRE waarschijnlijk vrijwel overal bodemenergie mogelijk (WKO), waarbij ook lokale seizoensopslag van warmte.
- Pag. 37: Zie eerdere opmerking over flankerend beleid.

Reactie Plonie van Campen

Wel maak ik me zorgen. Punt op pagina 15 : Er zijn afspraken nodig voor de versnelling en afstemming van de transitie van de agrarische sector, klimaatadaptatie, natuurontwikkeling en de inpassing van duurzame opwek van energie.

Hier ben ik het helemaal mee eens, vooral vanaf het begin af aan afstemmen! Maar in het gehele document staat hier verder niets over. Ook niet hoe of wat hiermee gedaan wordt.

Op pagina 39 staat nog vermeld: Laatste zin bij MER-proces: grootschalige opwek biedt de kans om het maken van klimaatbestendigheid en versterking van biodiversiteit in het natuurgebied en hiermee te zorgen dat de natuurgebieden in de toekomst niet verdwijnen door de klimaatveranderingen. (dit is de enige keer dat biodiversiteit genoemd wordt.)

Reactie Marco Adema

Reactie Concept RES 1.0 Marco dd 19 feb 2021

1. Opgave en kader

De MRE wil voorop lopen in de energietransitie, met als einddoel om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

- De MRE hangt op dit moment onderaan en loopt (ver) achter op andere regio's. Dit statement is onjuist.

Uitgangspunt is besparing en daarna kijken wat haalbaar is voor opwek van duurzame energie: insteek 2TWh (15% van huidige verbruik) in 2030??

- positief (overigens wordt verwacht dat voor de warmtetransities ongeveer 1,5 TWh nodig is, dus dat compenseert elkaar weer)

Er wordt alleen over opwek gesproken. Opslag wordt niet genoemd

- verderop in H4 Besparen wordt 'een benodigde infrastructuur voor transport en opslag van energie' genoemd.

Binnen de RES wordt de kwantiteit van opwek bepaald door de draagkracht van het landschap

- natuur en milieu wordt niet genoemd als afwegingskader.

Afwegingskader

De systeem efficiëntie wordt onderzocht. Het staat vast dat er krapte is!

- Het onderzoek zou zich moeten richten op welke manier de aansluitingen vormgegeven moeten worden en welke mogelijkheden/ kadering er meegegeven moet worden voor bijv. Lokale opslag of peak shaving. Het laatste kan zorgen voor een 40% kleinere aansluiting (zie rapport Enpuls over dit onderwerp).

Hier wordt naar verwezen in par 'Toptechnologieregio Brainport:...' zonder koppeling naar de RES. Men vertrouwd op het vermogen van Brainport Eindhoven om hier de juiste stappen te zetten om een bijdrage aan de innovatie en invoering van nieuwe technologie te leveren. Brainport Smart District in Brandevoort wordt al inclusief 'testgebied' aangehaald.

De RES als hefboom voor andere regionale opgaven

De RES zoekt verbinding met andere opgaven, zoals de transitie van het landelijke gebied, circulaire economie en klimaatadaptatie, om kansrijke zoekgebieden af te stemmen. Hier valt o.a. natuurontwikkeling onder i.h.k.v. de omgevingsvisie.

Iedereen in de regio bekend maken met de RES

- Ik ben het niet eens met de stelling dat participatie is gerealiseerd. De genoemde activiteiten zijn positief en er is in de (lokale) media aandacht gegeven aan de RES. Toch merk ik in mijn omgeving dat er weinig bekend is over wat de RES voorstelt en welke gevolgen de energietransitie gaat hebben. Die stap moet snel worden gemaakt, incl. inschatting van de omvang van de gevolgen, om voldoende draagvlak te realiseren.

Financiële participatie

- Stichting/ ontwikkelfonds is positief. Zeker omdat uit de opbrengsten nieuwe projecten op het gebied van energietransitie kunnen worden gefinancierd.

H4 Besparen - duurzame warmte - duurzame opwek

Wat is nieuw in deze RES 1.0? De thema's in samenhang....

Laatste bullet is 'een benodigde infrastructuur voor transport en opslag van energie'

- positief. Alleen is het wel één van de grootste opgaven zonder dat er voldoende technologische oplossingen voor zijn.

Nieuwe ontwikkelingen nauwgezet volgen en inzetten

De RES zoekt verbinding met innovaties en krijgen een prominentere plaats in de vervolgstappen en bij ontwikkeling van nieuw beleid

- positief, maar erg algemeen. Hier kun je alle kanten mee op.

4.1 Besparen

Gemeenten kiezen zelf welke aanpak er gebruikt gaat worden. Bij besparen wordt vooral ingezet op gedragsverandering. Doelgroepen binnen de RES 1.0 zijn particuliere woningeigenaren en woningbouwcoöperaties. Er zijn acht bespaarroutes te onderscheiden.

- Ambitie wonen 2021-2022: Is het onderzoek naar uitbreiding van het Energiehuis Helmond een voortvloeisel van de additionele modules? Binnen GM lijkt er al het één en ander te zijn opgezet, zoals de energy parties en uitbreiding van het Energiehuis Helmond.

Binnen de doelgroep bedrijven ligt de focus op bedrijventerreinen en kantoren. De RES wil bedrijven gaan ontzorgen door o.a. Greendeals. Er zijn landelijke subsidies en belastingvoordelen voor verduurzamen. Handhaving wordt ingezet tegen bedrijven die niet voldoende verduurzamen. Gemeenten (goed voor 3% van totale uitstoot) gaan de gebouwen versneld verduurzamen.

- Aan welke additionele modules gaat GM in de ambities voor wonen, bedrijven en gemeentelijk vastgoed deelnemen? Waarom is er bij bedrijven een mogelijkheid voor afspraken over duurzame bouw en wordt dat niet genoemd bij nieuwbouw voor woningen (zie Centrumvisie Geldrop).

4.2 Duurzame warmte: RSW op hoofdlijnen

De RME heeft geen overvloed aan bovenlokale warmte-bronnen, zoals een grote industriële sector, en een deel zijn grondwaterbeschermingszones. Voor het overschakelen op duurzame warmte (in 2050 geschat op 4,4TWh) is ongeveer 1,5 TWh elektrische energie extra nodig. Dit verhoogt de belasting op het onder druk staande elektriciteitsnet nog meer. Om de druk te verminderen wordt vooral gekeken naar besparing

- eerst besparen is positief; geen woord over aanpassen van het elektriciteitsnet en (onderzoek naar) (lokale) opslag.

De RSW wordt verder uitgewerkt en gemeenten werken aan de TVW (klaar voor eind 2021). De informatie uit de RSW wordt door de gemeenten gebruikt en de uitkomsten van de TVW worden weer in de RSW gebracht om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Richting RES 2.0 (2023) wordt een methodiek ontwikkeld om de maatschappelijke kosten en baten (landschappelijke inpassing, laagste kosten eindgebruiker, toegang tot alternatieven, draagvlak, etc.) te kunnen afwegen. Op basis hiervan wordt bepaald wie gebruik kan maken van welke duurzame warmtebron; het kan natuurlijk zo zijn dat meerdere gemeenten gebruik willen maken van dezelfde warmtebron.

4.3 Duurzame opwek: op weg naar concrete projecten

Zonneladder

- De zonneladder ziet er positief uit, zolang er maar voldoende energie gestoken wordt in stappen 1 t/m 3 en niet gekozen wordt voor de makkelijke weg om een doel te behalen, dus buitengebied en

natuur. Goed dat Natura 2000 en NNB worden uitgesloten. EVZ mag kennelijk nog wel, maar zolang het doel van de EVZ intact blijft, is dit een goede combinatie (meervoudig landgebruik).

Stap 4: Prima om recreatie te combineren met opwek; mensen mogen zien dat hun comfort consequenties heeft. Buffer rondom natuur ter vervanging van agrarisch gebruik alleen met meervoudig ruimtegebruik met de inzet om het gebied in 2050 om te vormen tot natuur.

De zoekgebieden zijn door ontwerpnd onderzoeken bepaald op basis van wet- en regelgeving, technische haalbaarheid en ruimtelijke onderbouwing. Enexis heeft de opwekvermogens van de zoekgebieden en de impact op het net berekend.

- Is hier alleen gekeken naar wat er mogelijk is of ook naar wat er moet gebeuren (en de kosten daarvan) om het wel mogelijk te maken?

Enexis zegt 2TWh is mogelijk. Op de volgende manier opgebouwd:

0,51 TWh gerealiseerd

0,64 TWh in voorbereiding (schatting 60% ingediende voorstellen wordt gerealiseerd)

0,26 TWh uit zonneladder stap 1 t/m 4

0,59 TWh uit zonneladder stap 5, eerst via no regret maatregelen

Meer focus op stap 1 t/m 3 met name stap 4 om een hogere opbrengst te realiseren. Wss ook makkelijker aan te sluiten op het net, omdat er al bestaande aansluitingen (in de buurt) zijn.

Stappen MER en RES:

Zoekgebieden concept RES

Belemmeringenkaart en voorwaarden

Effectbeoordeling en MER alternatieven => Concept RES 1.0 zoekgebieden minus belemmeringen

Input volksvertegenwoordiging en stakeholders

Uitwerking in voorkeuralternatieven (VKA) => RES 1.0 VKA locaties

RES MRE doet, als één van vijf RES regio's, mee aan een pilot om te onderzoeken hoer de MER kan bijdragen aan de RES.

Netinfrastructuur en programmering

Electriciteitsnetten zijn uitgelegd op de vraag naar electriciteit. Daarin is transport van electriciteit uit bijv. buitengebied niet meegenomen. Uitbreiding van het electriciteitsnet, met name in het buitengebied, gaat langzamer dan de (benodigde) ontwikkeling van grootschalige opwek. Er wordt door de provincie gewerkt aan een systeemstudie om inzicht te krijgen in de werkelijke energiemix in 2050.

Realisatie van uitbreidingen van het electriciteitsnetwerk kunnen worden gekoppeld aan het ontwikkelen van projecten

- Dit staat haaks op de eerdere bewering dat uitbreiding veel langzamer gerealiseerd kan worden dan grootschalige opwek. Op welke manier kan dit koppeling dan wel worden gemaakt?

5. Stap voor stap naar uitvoering

Er wordt gesteld dat op strategisch niveau de samenwerking op orde is. Nu afspraken maken over de uitvoering op ambtelijk niveau.

De RES 1.0 wordt verankerd in de omgevinswet. De Brabantse RES regio's en provincie hebben afspraken gemaakt over wat de rol van het Rijk zou moeten zijn bij de realisatie van de RES.

De betrokken partijen: RES regio's, netbeheerders, Ned. Ver. Duurzame Energie, nationale milieufederaties en PBL, hebben een lijst met aanbevelingen en knelpunten aan het Rijk meegegeven. Gezamenlijk wordt gezocht hoe deze kunnen worden opgelost.

Ruimtelijke weergave tussenresultaten planMER en gebieden

- Bij het doornemen van de verschillende gebieden (SGE, de Peel, A2 gemeenten en de Kempen) er alleen urgente problemen met aansluiten op het net zijn in de Kempen en bij Valkenswaard in de A2 gemeenten. Geeft dit een werkelijk inzicht in de problemen? Er is aangegeven dat de HS/ MS station Helmond geen mogelijkheden tot uitbreiding heeft en HS/ MS station Eindhoven minimaal. Dat komt hier niet in terug.
- De conclusie is dat de agrarische gebieden ten zuiden van de A67 en aan de noord(-oost)rand van de MRE als zoekgebied zijn aangemerkt. Weinig nieuwe zoekgebieden in de Kempen (tussen Oirschot, Reusel-de Mierden en Veldhoven). Waarom? Lijkt eenzelfde soort gebied als A2-A67 oostelijk gebied. Wat hebben de zoekgebieden rondom Asten, Deurne, Someren en Heeze-Leende voor gevolgen voor natuur; peelgebied, verbinding met o.a. Strabrechtse Heide en Groote Heide, etc.